

III. Inicis del feminisme al PSUC

Grup de redactores

Al final dels anys seixanta, el Moviment Democràtic de Dones a Catalunya ja no existia com a tal, encara que algunes dones, molt actives, continuaven treballant i potenciant mobilitzacions, sobretot de solidaritat amb les lluites obreres. Una de les persones més actives en el Moviment Democràtic havia estat Mercè Olivares, de l'Hospitalet del Llobregat. Ella havia representat les dones de Catalunya en les coordinadores estatals del Moviment i havia assistit a reunions clandestines del PSUC fora de Catalunya.

Al principi dels anys setanta, M. Dolors Calvet va anar a viure a l'Hospitalet, on ja treballava en tasques socials i polítiques i on va assumir la responsabilitat d'organització del Comitè Local del PSUC de la ciutat.

Amb motiu del Procés 1.001,¹ contra els dirigents de CCOO, es van fer actes de solidaritat a molts països europeus. A aquests actes assistien les esposes d'alguns dels dirigents empresonats, acompanyades d'altres persones, homes i sobretot dones, militants del PCE i del PSUC. L'any 1973 o 1974 es va preparar un viatge a Itàlia, on s'organitzaren mitings i rodes de premsa a diferents poblacions per reclamar solidaritat i també per recollir diners per a tots els presos antifeixistes. La delegació estava encapçalada per Dulcinea Bellido. A aquesta trobada hi va assistir també M. Dolors Calvet, probablement perquè Mercè Olivares, que s'havia dedicat a qüestions de dones al PSUC, no podia o no volia anar-hi.

1. El procés 1.001 va començar el 1972, i van ser indultats el 1975.

Va ser reflexionant en tornar del viatge, que la M. Dolors i la Mercè arribaren a la conclusió que seria bo recuperar la tasca política a favor de les dones, però amb una nova orientació que no reduís el paper de les dones a tasques de solidaritat o a fer el paper de dona de pres. La solidaritat no tenia perquè ser una tasca de dones sinó de tots, homes i dones.

Fruit d'aquestes inquietuds va ser la creació d'un nucli de dones del PSUC a Barcelona que començaren a treballar a partir de l'anàlisi de la situació específica de les dones. Cal dir que aquest nucli no tenia un caràcter oficial dins el Partit. Estava format per dones que treballaven en barris o professionalment en aspectes relacionats amb la situació de les dones, que es coneixien entre elles i que compartien inquietuds similars.

Podem recordar en aquest primer nucli, a més de Mercè Olivares i M. Dolors Calvet, Anna González, Asun Amelivia, Anna Bruset... Més endavant s'hi va incorporar Margarita Obiols.

Amb l'ampliació del nucli i la relació amb militants d'altres poblacions es començà a consolidar una xarxa de dones amb plantejament feministes dins del PSUC.

El novembre de 1974,² se celebrà a Roma la «[Conferencia de los Partidos Comunistas de los países capitalistas de Europa sobre la condición femenina](#)».

L'objectiu de la convocatòria era el de fer avançar les masses femenines en el terreny jurídic, social, polític i dels usos i costums. Era també el de canviar impressions entre tots els partits comunistes de l'Europa capitalista sobre la millor manera d'enfocar el problema de les masses femenines en el seu enfrontament no sols com a treballadores, pageses o professionals, sinó com a tals dones, amb el sistema de capitalisme monopolista d'estat, en un moment de crisi d'aquest sistema, de cara a avançar cap a una Europa democràtica, alliberada del pes i poder del monopolis.³

2. *Nuestra Bandera*, 77 (novembre-desembre de 1974) reproduïx la declaració de la «conferencia de los Partidos Comunistas de los países capitalistas de Europa sobre la condición Femenina» a «La Conferencia de Roma sobre la condición Femenina».

3. CALVET, M. Dolors. [La meitat de la humanitat](#). A *Treball*, 406, de 21 de gener de 1975. Article firmat amb el pseudònim Montserrat Sallès.

La delegació del PCE espanyol estava encapçalada per Manuel Azcárate i en formaven part Dulcinea Bellido, Rosa Pardo i, en representació del PSUC, Leonor Bornau i M. Dolors Calvet. En contra de l'opinió de la majoria de partits comunistes, en aquesta conferència els italians i la delegació del PCE i el PSUC parlaren de la doble explotació de la dona i formularen que el feminisme és una lluita específica i que el socialisme no comporta automàticament l'alliberament de la dona, cosa que va ser una novetat en el marc dels partits comunistes del moment i no va generar cap adhesió.⁴

També és en aquesta etapa que M. Dolors Calvet començà a assistir com a convidada, i en qualitat de responsable de l'alliberament de la dona, a les reunions del Comitè Executiu del PSUC a la clandestinitat. Les reunions es feien a la ciutat de Barcelona, duraven tot un dia i acostumava a assistir-hi Gregorio López Raimundo. També hi havia reunions a França, als entorns de París. En una d'aquestes reunions M. Dolors Calvet va ser escollida com a membre del Comitè Central i del Comitè Executiu del PSUC. És en aquest moment quan es creà la Comissió del PSUC per l'Alliberament de la Dona, que a partir del IV Congrés del PSUC (juny de 1977) es convertí en una Comissió del Comitè Central.

De totes les coses dites fins ara, podem deduir que el treball del PSUC a favor de les dones des d'una perspectiva més feminista va iniciar-se no per una decisió de la direcció del Partit que volgués incidir en la lluita de les dones, sinó pel treball de grups de dones militants del PSUC interessades en el tema feminista que van tenir l'oportunitat de conèixer altres visions, la del PCE i la d'altres partits comunistes, i van optar per una línia de treball més feminista que la direcció del Partit va impulsar en algun cas concret, com seria el d'Antoni Gutiérrez Díaz, i no s'hi va oposar en conjunt. Aquesta línia de treball «a favor de l'alliberament de la dona», segons el llenguatge del moment, es va consolidar amb la incorporació de grups de dones feministes de les diferents organitzacions territorials del PSUC.

4. Per ampliar informació, vegeu AZCÁRATE, Manuel (1982). *Crisis del eurocomunismo*.

Revitalització de l'Associació de Dones Universitàries

A Barcelona, l'any 1972 s'havia creat l'[Associació de Dones Universitàries](#), referent de l'«Asociación de Mujeres Universitarias» a Madrid, que reunia dones de diferents procedències, majoritàriament amb estudis universitaris, i Trinidad Sánchez Pacheco n'era la presidenta.

Aquesta entitat l'any 1973 havia organitzat actes culturals i havia portat a Barcelona polítics que en aquell moment es presentaven com a alternatius a la dictadura existent, com era el cas d'Areilza. Després l'entitat restà inactiva.

L'any 1974, des del PSUC, les dones feministes que treballaven a favor de la dona van constatar la manca d'una entitat legal –cal recordar que sota la dictadura no hi havia llibertats democràtiques– que permetés actuar obertament a favor dels drets de la dona, o a favor del seu alliberament, com es deia en aquell moment, a un conjunt de persones, universitàries o no. Llavors pensaren que l'Associació de Dones Universitàries, de la qual tenien coneixement pels mitjans de comunicació, podia ser una bona solució.

Després d'aconseguir el nom i l'adreça de la presidenta i cita prèvia, es van presentar a casa seva Anna González i Dolors Calvet dient-li que es tractava d'un grup de dones que estaven a favor de l'alliberament de la dona, que lluitaven pels seus drets i que necessitaven una entitat que els donés cobertura legal, i com que la majoria estaven estudiant a la universitat, havien pensat en l'associació que ella presidia.

La proposta era entrar a l'entitat i revitalitzar-la. La Trini hi va estar d'acord immediatament, i els va oferir l'entitat, concretada en aquell moment en un segell de goma i una caixa amb fitxes de les sòcies i les simpatitzants.⁵

Es va optar per proposar-li que ella continués com a presidenta. Hi va acceptar encantada. Tant l'Anna com la Dolors no sabien en aquell moment que era una dona feminista i que havia militat en l'FLP (*Frente de Liberación Popular*). Mentre l'associació va estar activa, la

5. Avui aquest segell i aquestes fitxes estan dipositades a l'Arxiu Nacional de Catalunya, llegat M. Dolors Calvet Puig.

Trini en va ser la presidenta i es va agafar amb molt d'entusiasme la seva tasca.

L'any 1975 l'associació ja s'havia revitalitzat, i comptava amb més de 100 sòcies, universitàries o no, disposades a treballar a favor de les dones. Com a primera tasca, l'abril de 1975, s'elaborà i es debaté un document fundacional que explicava els objectius i les tasques de l'entitat.

En la primera junta de l'associació en aquesta nova etapa hi consten, entre d'altres, Trinidad Sánchez Pacheco com a presidenta, Anna González Batlle, M. Dolors Calvet Puig, Montserrat Minobis i Puntonet, M. José Aubet Semmler i Marcel·la Güell. I moltes altres dones del PSUC, del Col·lectiu Feminista i d'altres organitzacions hi van col·laborar des del primer moment.⁶

En tota aquesta etapa l'associació sols tenia un apartat de correus i feia les reunions a cases de les sòcies o en algun col·legi major. Després es va llogar un petit despatx al carrer d'Aribau, on era possible reunir les Comissions de Treball. Per a les assemblees i les conferències públiques, que sempre s'havien de comunicar o sol·licitar-ne el permís al Governador Civil, es demanaven locals a altres entitats.

Entre les Comissions de Treball cal destacar la de Sexualitat, encapçalada per Marcel·la Güell i formada en gran part per personal sanitari. Dedicaven el seu temps a explicar per tot Catalunya l'ús dels anticonceptius i la necessitat de legalitzar-los, en un marc més ampli de la sexualitat com un dret. Aquest equip de persones es va convertir en un referent com a expertes en aquesta temàtica i com a «informadores» de les possibilitats d'avortar a fora del país, ja que aquí estava penalitzat amb presó. La continuïtat de la seva tasca la van prosseguir durant molts anys mitjançant l'associació DAIA (Dones per l'Autoconeixement i l'Anticoncepció).

La sortida pública de l'Associació de Dones Universitàries va ser amb unes conferències sobre la situació de la dona en diferents àmbits. Es criticava la situació existent i es proposaven solucions d'acord amb els debats que hi havia hagut en el si de l'entitat. (No es pot oblidar que a les conferències públiques, en què s'havia dema-

6. Entre elles, Marta Corcoy, Saro Aleman, Maica, Marina Bru, Margarita, Montse Isern, Regina Bayo, Anna Estany, Cristina Duplàa, Regina Farré, Olga Viñuales, Marisa Hajar i Montserrat Fernández Garrido.

nat permís a Governació, a vegades hi assistia un policia que prenia nota de les paraules de la conferenciant, cosa que obligava a usar un llenguatge subtil per evitar les sancions o el tancament de l'entitat.)

El 1975 s'iniciaren a l'Associació d'Amics de les NNUU les reunions de preparació per celebrar l'Any Internacional de la Dona. L'Associació de Dones Universitàries hi participà des del primer moment. Del Secretariat de les Jornades, en nom de l'associació, en formaven part Anna González i Dolors Calvet.

Des de l'associació es va treballar a favor de les Jornades i es van fer conferències explicatives abans i després de les Jornades a diferents llocs de Catalunya, i es va responsabilitzar de la ponència sobre sexualitat, que es va fer des de la comissió de treball corresponent.

El juny de 1975, l'Associació de Dones Universitàries, com moltes altres entitats a Catalunya, es comprometé amb la situació política i social del moment. S'adherí al Congrés de Defensa de la Cultura Catalana «*com a dones i ciutadanes dels països catalans*» i fou convocant de les manifestacions a favor de les llibertats i de l'amnistia.

Concretà l'amnistia en la defensa dels drets específics de les dones i a favor de les dones condemnades per una legislació discriminatòria. És en aquest marc que l'associació demanà l'expulsió de l'orde religiós de les *Cruzadas Evangélicas*, que administraven la presó de dones de Barcelona, al barri de la Trinitat Vella. Aquest orde tenia com a objectiu «*la rehabilitación de mujeres delinquentes, prostitutas o madres solteras*» i sempre va demostrar un especial acarnissament amb les dones que complien presó per raons polítiques, ja que consideraven que la seva tasca trencava tots els esquemes de la dona a casa cuidant del marit i dels fills.

Aquesta reivindicació que compartia el moviment feminista portà a convocar, amb motiu del dia 8 de març de 1976, una manifestació a favor de l'amnistia per a la dona davant la presó de dones de Barcelona. L'Associació de Dones Universitàries en demanà l'autorització pertinent a Governació. El 6 de març el Govern Civil [denegà el permís](#) a l'Associació⁷ per «*celebrar una concentración de personas delante de la Cárcel de Mujeres de esta ciudad el próximo día 7 de marzo a las 11,30 horas para solicitar amnistía y despenalización de*

7. La denegació de la manifestació està dipositada a l'ANC, llegat M. Dolors Calvet.

todos los delitos que discriminan a las mujeres». Això va motivar amb posterioritat una encesa carta de la Trini a Manuel Fraga Iribarne, aleshores Ministro de Gobernación, que no va obtenir resposta i que va ser reproduïda per la premsa.

La manifestació es va fer igualment i els mitjans de comunicació van donar-ne compte. En el *Mundo Diario* del dia 9 s'informava d'una «*Concentración sin incidentes frente a la cárcel de mujeres*»; en el *Noticiero Universal* del 19 es deia: «*Piden la sustitución de las religiosas en la cárcel de mujeres*» i en el *Dominical del Brusi* del 21 es parlava del «*primer acto reivindicativo con carácter feminista del que se tiene noticia en los últimos 35 años*».

Des de la Coordinadora Feminista es van fer diverses manifestacions davant la presó de dones. El Dia Internacional de la Dona, el març de 1977, la policia va dissoldre la manifestació amb mànegues d'aigua i va cridar a declarar i va detenir per unes hores les persones signants de la sol·licitud d'autorització al Govern Civil: Trinidad Sánchez Pacheco, en nom de l'Associació de Dones Universitàries; Mayte Turell, de la vocalia de dones de l'Associació de Veïns Sagrada Família, i Maria Teresa Blader, de la vocalia de dones de l'Associació de Veïns Joan Maragall, del Guinardó. També va ser cridada a declarar Isabel López, treballadora de Seat, militant de CCOO i candidata del PSUC que no havia assistit a l'acte, però havia enviat una adhesió.

